List 19. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 10. maja 1871.

Obseg: Kmetijski tabor v Cerkljah nad Kranjem. — Potni poduk o Krasu in o pogozdovanji Krasa. (Dalje.) — Nova knjiga za kmetijstva. — Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico. (Dalje.) — Telovadno in boriteljsko imenoslovje. — Primula veris. — Propast srca. — Iz Ruskega. (Dalje.) — Govorniške vaje društva „Slovenije". — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetijski tabor v Cerkljah nad Kranjem

bode v nedeljo 21. dne t. m. popoldne po službi Božji. Gosp. Ed. Pour bode govoril o poljedelstvu in kazal nekoliko kmetijskega orodja. Naj bi prišlo veliko kmetov poslušat.

Potni poduk

o Krasu in o pogozdovanji Krasa.

Spisal za domorodce notranjske Ljudevit Dimic.

(Dalje.)

Kaj se je dosehmal storilo, da bi se bil Kras ubranil napredujočega izsekovanja, in da bi se bile le okolice Krasa rešile vsega hudega, kar tacemu gospodarstvu nasleduje?

Na to vprašanje ne morem drugače odgovoriti, kakor tako-le:

Mnogo, mnogo se je pisalo o pogozdovanji Krasa, mnogo umnega in hvale vrednega, mnogo se je pisalo, a malo storilo.

Pred velikostjo te naloge, pred prevelicimi stroški izpeljati tako delo, so se razbili marsikteri lepi in pripravni nasveti.

Tudi Kranjci so si marsikaj prizadevali zavoljo pogozdovanja Krasa, al žalibog, le s slabim vspehom!

Malega srpana leta 1850. je c. kr. poglavarstvo v Ljubljani povabilo našo kmetijsko družbo, naj ona poroča: a) ali bi se dal in kako bi bilo mogoče goli Kras pogozditi, in kako bi se mogel slabi stan notranjskega kmetijstva povzdigniti.

Kmetijska družba se je potem posvetovala z vsemi svojimi podružnicami. Dobila je po tej poti mnogo izvrstnih pripravnih in temeljitih predlogov. Potem je kmetijska družba po svojem tajniku dr. Bleiweis-u poglavarstvu podala obširno in jasno poročilo z načrtom, kako bi se dal goli Kras pogozditi, in kako notranjskim Krašovcem pomagati.

Ne bodem Vam zdaj tega poročila popolnoma naznanil, pozneje pa bodem še o tem govoril.

Na Primorskem se je 1850. l. ustanovila družba z namenom pogozdovanja ondotnega Krasa. Po tem izgledu se je tudi na Kranjskem naprava tacega društva v pretres vzela, in notranjske podružnice sl. kmetijske družbe so veselo in soglasno sklenile, da naj se napravi samostojno društvo tudi za Notranjsko.

Z gorečo prizadevnostjo so se notranjske podružnice lotile tako družbo ustanoviti.

Zbor, kteri se je s tem namenom zbral 7. dne malega travna 1853. leta v Postojni, je sklenil: Naj se napravi društvo a ne samo za pogozdovanje, temuč tudi sploh za boljšo obdelavo toliko zapuščenih površin Krasa.

Ta skupščina je predložila deželnemu poglavarstvu načrt družbenih pravil in predlagala tudi obris, kterega bi se bili imeli posestniki gozdov držati. Blaga misel in živa marljivost, s ktero se je mnogo slavnih mož, kakor posestniki pl. Garcarolli, Koren in Jeršan, — dekani Grabrijan, Grašič in Kurc, sodnijski svetovalec Tomšič in še več drugih za to potegnilo, bila je pač vredna boljšega vspeha, kajti njihova želja ni se spolnila. Pravila so se morala, kakor je vlada zahtevala, prenarediti in zopet prenarediti. Na zadnje so se tako skrčila, da jim ni bilo mogoče oživiti se.

Tako pa se je zgodilo, da je lotitev pogozdovanja Krasa zginula, kakor Pivka v Postonjski jami. Hvale vredna lotitev take družbe bila je tedaj mrtvo rojeno dete.

Ako bi bili 1853. leta začeli kraški gozd vzdržavati in poleg tega še novega zarejati, lahko bi se bilo do zdaj vže marsiktero golo skalovje z mladim gozdom zakrilo.

Drugače se je godilo na Primorskem. Ondi je pogozdovanje Krasa resnica postala. Vlada podpira deželo tam duševno in z denarjem.

Treba se je potezavati zato, da se tudi Notranjcem enaka podpora podelí.

Nikakor sicer ne preziram, da tudi na Kranjskem so posamesni posestniki brez vse tuje podpore mnogo storili za obdelovanje Krasa. Al to ni zadostno za celo deželo, za ljudstvo našega Krasa. Kaj da je še treba storiti, bodem zdaj navedel.

Lahko, prav lahko je reči, kaj da more Krasu in Krašovcem pomagati.

1. Na sedanjem golem Krasu se mora zopet gozd narediti.

2. Kar je zdaj še gozda tam, to mora na vso moč varovati in prihraniti, kajti pogozdovanje goličav bi le malo koristilo, ako bi se sedanji gozd pokončaval v tistem hipu, kedar drugi začenjajo novega zasajevati.

Zakaj pa — bode morebiti kteri izmed Vas vprašal — se nam drugače ne more pomagati, kakor s pogozdovanjem? Ali ni nikakoršnega druzega pomočka?

Naj Vam to zdaj razjasnim. Vže popred sem Vam pripovedoval, da je Kras še le po izsekovanji svojega lesa tako malo rodoviten postal. Česa tedaj površnini golega Krasa posebno pomanjkuje? Gozda in rodovitne prstí!

Kako pa bomo Krasu tako rodovitno prst ali brnjo preskrbeli?

Nihče drug je mu ne more preskrbeti, kakor edino sam gozd, — gozd s svojim listjem, z odpadanjem lesa in semena, po svoji mokroti, po svoji senci in rosi.

Če kaki njivi gnoja pomanjkuje, kaj boste počeli: Gnojili jo boste.

Golemu Krasu pomanjkuje gozda, toraj naj se mu zaredi gozd; pomanjkuje mu rodovitne prsti ali gnjilovice, Kras se pa drugače ne dá gnojiti, kakor z gozdom.

Tedaj je treba pogozditi ga, pa kako?

To je prevažno vprašanje!

(Dalje prihodnjič.)

Nova knjiga za kmetijstva.

Nemška knjiga gosp. P. N. Feuserja, dobro znanega popotnega učitelja kmetijstva na Štajarskem, pod imenom „Lehrbuch der Landwirthschaft für das Volk“ je v novem 3. iztisu ravnokar prišla na Dunaji v knjigarnici Faesy-ovi in Frik-ovi na svetlo. Cena jej je 1 gold. 20 kr. Če kaka knjiga v kratkem času doživí 3 nove iztise, je to že samo po sebi dokaz, da je knjiga dobra. Zato nam je ni treba priporočati na dolgo in široko onim, ki nemški umejo in tedaj hvalevredno knjigo rabiti morejo.

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančić.

(Dalje.)

3. Prvi nasledki gluhosti.

§. 6. Vprašalo se je, kdo je nesrečniši: ali gluhomutec ali slepec?

Vprašajmo nju sama, tedaj bodemo videli, da slepec gluhonema kaj obžaluje ter da ima svojo lastno osodo za veliko pretrpljivišo, ko najde gluhomutec osodo slepca strašno in bi ž njim ne hotel menjati; in v tem je najbolji odgovor na ono še precej leno vprašanje. Navadno se nam pa slepec bolj smili, kakor gluhonem, kar najdemo sicer prav naravno, ali po nikacem določljivo. Zdi se nam, da si slepec, ako ga samo površno opazujemo, nič ne more pomagati, kar je pri gluhonemu drugače: na telesu navadno močen, pri tem pa še surov in neotesan, je prej odurnega ko sočutje vzbujajočega obnašanja. Vrh tega se vsakteri veliko laže misli v stan slepca, kakor gluhomutca, ker je nesreča poslednjega taka, da jo moremo v celi njeni obširnosti le z umom razumeti, po zrelem premišljevanji. Zato hočemo sedaj iskati in opazovati nasledke gluhonemosti. Pred našimi očmí se nam bode potem razvila slika o stanu gluhonema, na kteri bodete jasno naslikani kakošnost in velikost nesreče njegove in ki zna izpodbujati vsakterega, da po močéh pomaga ovirati takošno nesrečo in jo olajševati, kogar je že zadela.

§. 7. Neposrednji in prvi nasledek gluhosti je ta, da gluhemu človeku manjka vseh predočeb, ki si jih zajemamo mi po slišalih. Vsak izmed naših peterih čutov je vstvarjen za posebno vrsto čutenj, in noben čut ne dela čez meje njemu odmerjenega kroga, noben čut ne more druzega nadomestiti. Kedar je tedaj popolnoma gluh rojen, si sè svojimi slišali nobene podobe vstvariti ni mogel in si je tudi ne bode mogel. Oni gluhonemi, ki so v prvih letih življenja slišali, potem pa oglušeli, ne izgubé sicer na enkrat do tedaj po slišalih nabranih podob, jih pa tudi ne ohranijo. Od začetka se poprej slišanega še precej živo zavedajo; pa ta zavest že kmalo slabí, podobe postanejo temne in nedoločne, in poslednjič od vsega nič več ne ostane. Podobe, vcepljene s pomočjo sluha v spomin naš, so popolnoma izginile, kakor nam izgine dežela, od ktere se oddaljujemo, postajajoča očesu zmeraj manjša in bolj in bolj zmešana, dokler poslednjič nič več ne razločujemo in podoba stopi iz obzora našega. Nekteri gluhonemi se ve da manj ali več slišijo ter si zamorejo po razmeri sluha tudi nekaj pojmov nabrati, pa opazovanje celó onih, ki samoglasnike slišijo, je zeló ozko in obsega le nekaj temnih in nedoločnih podob.

(Dalje prihodnjič.)

Telovadno in boriteljsko imenoslovje.

Sestavil Ivan Z. Vesely, načelnik „Sokola“ ljubljanskega.

(Dalje.)

L.

Längenaufsitzen, nased po dolgem.
Lage, pologa.
Langer Hieb, mah.
Lange Kreisdeckung, dolgo kroglo kritje.
Legen die Hand, položiti roko.
Leiter, lestva.
Leiterbaum, lestvenik.
Letzter, zadnji.
Liegehangeln, veskati ležé.
Liegen, ležati.
Liegestütz, opora v leži.
Linie, črta.
Links schwenkt euch! na levo zasuk!
Links um! na levo!

M.

Mass, mera, razstop.
Massbrechen, razstop, lomiti.
Massnehmen, razstopiti se.
Manchetten, naročki.
Marsch, pohod.
Maske, krinka.
Maskieren, ukriti se.
Matraze, žimnica.
Mensur, razstop.
Messen, meriti.
Mithauen, sosekati.
Mithieb, sosek.
Mitstoss, sobod.
Mitstossen, sobosti.
Mitte, središče, sreda.
Mittelmass, srednji razstop.
Mittelpunkt, osredje.
Mühle, obgon.
Mühlaufschwung, vzlet z obgonom.
Muskel, mišica.

(Dal. prih.)

Mitologične preiskave.

Primula veris.

Spisal Davorin Trstenjak.

V znamenje, kako so nekdaj naši poganski predstariši na tenko opazovali vse prikazni prirode, kako jim je simbolizovala vsaka cvetka življenje v naturi, kaže cvetlica, ktero rastlinoslovci imenujejo primula veris ali acaulis.

Naj pa ta članek spodbuja vsakega rodoljuba, kteri med nepokvarjenim prostim ljudstvom živi, da pobira že močno zgubljajoče se ostanke bajeslovnega zaklada.

Slovenec ima več imen za to cvetlico; vsako opominja na mitične nazore.

Veli se: trobentica. Že bistroumni J. Grimm je dokazal iz imen cvetlic, da so si starodavni narodi mislili prihod spomladi kot veselo godbo, kot harmonijo — kot cinglanje in zvonenje, in te nazore dalje razpeljava iz imena cvetlice „Schneeglöcklein“. Da so enaki nazori tudi vladali pri Slovenih, pričuje ime trobentica. Prvi ta glasnik spomladi zatrobi, in priroda se ozeleni, in na trobljenje trobentice vstane neskončno število cvetlic in rožic iz zimskega spanja. Ker to cvetlico zbudi jarko spomladansko solnce, postala je ona atribut solnčnega boga, zato jo večkrat najdem na noriških spomenikih, na kterih je obražen solnčni bog, ali pa njegovi simboli.

V celjski okolici in sicer prebivalci rifniške gore jo imenujejo jagolnico (jagounco). V tem imenu tiči

prestari pomen svitlobe, blešča, jasnosti. Potebnja pravi, da v ruskih narečjih znači: jagnut, žignut, urere, ardere, fulgere, toda bi bila jagolnica imenovana po svitlobleščeči svoji farbi, ali pa, ker napoveduje s svojo prikaznijo, da je prišel čas svitlobe in blešča po razpodenji temnih zimskih oblakov. Iz korenike jag Potebnja izpeljava imé mitičnega slovanskega bitja Jaga-Baba, Ježi-Baba, česk. Jahoda-Baba, ktera je med oblaci in svitlobo igrajoča se boginja enaka nemški Perhti, čije ime tudi pomenja: svitla, bliščeča. Iz korenike: ag, prejotovano jag je brez dvombe ime: agne, jagne, po oni analogiji, po kteri: juvenis, juvencus, junec, nemšk. jung iz korenike dju, lucere, splendere, tako, da mladeneč človek in mlada žival sta dobila poznamenovanje po svoji prijazni, živosvitli prirodi. Tudi beseda jagoda, uva in genae, znači svitlo bleščečo stvar, kakor tudi drevo: jagned zarad lesketajočega svojega listja, se ima izpeljevati iz korenike: ag, jag. *) Sorodna utegne biti: sansk. jadž, sacrificare, jadžna, sacrificium (Feueropfer), jadžvan, sacerdos **) in pa grška ἅγνος, rein, lauter: ἀγλαος, glänzend, schön, ἀγλαια, Glanz, Pracht.

Utegnila je tudi cvetka jagolnica biti posvečena boginji Jagi, kakor perunika (iris germ.) bogu Perunu.

V okolici, v kteri sedaj prebivam, tej cvetki pravijo: ragušica (ragušča) in tudi korenika rag, znači svetiti, lucere, splendere, starorusk. raga, penezi, denar zarad svitlobe, primeri rusk. dengi, denar in litovsk. slov. denginti, degati, degniti („solnce je malo skoz megle degnilo" = zasvetilo) lucere, urere itd., primeri sansk. rádž, splendere, rádžata 1. albus, 2. argentum. gršk. in lat. po prestavi glasnikov ἀργ — ος, arg-entum, irsk. airg-iod, srebro. Ragušica je ravno tako, kakor jagolnica utegnila dobiti imé po božanstvu kakošnem luči: Ragušu, čijega ostanek bi se utegnil najti v staroruskem mitičnem bitji: Бргль, Ръгль, Ergel', Rgl'.

Ergel, Rgl, Raguš, Ragon utegne biti polabsko-slovanski: Rugevit, kteri se vjema z indijskim: Raghavat, priimek solnčnega boga Kršnata, in pomenja: splendore, luce praeditus, iz korenike ragh, rangh = radž, randž, lucere, splendere. — Starorusko osebno imé Raguilo tudi ne znači druga, in znamenito je, da so stari Jugoslovani, kakor Bolgari in Srbi grško imé Helena, ktero pomenja: svitla, lucida, splendida, ednačili imenu Ragosna. [1]) Tedaj jim je bila korenika: rag, v pomenu svetiti, enkrat znana. Primeri še litovski rugti, vreti, toda tudi pomen vročine, žgaline.

Tudi imena vesi: Ragič, dalje potokov: Ragnica so utegnile imé dobiti po božanstvu Ragu, Ragiču, kakor: Radolja, Radoljica po Radolju — Radogostu. (Dal. prih.)

*) V sansk. korenika ag, znači, to, kar gršk. ἄγω; nekteri iz nje izpeljujejo: ágni, ogenj in ignis. Mi še v sansk. najdemo áhan, kar utegne stati za ághan; áhan pomenja: dén, svitlobo. K tematu jag še primeri: srbsk. jaglac, jagočevina, herbae genus, jagla, granum zeae tostione, ustione, disruptum, jagrz, Fuchsschimmel. V vseh teh besedah tičijo pomeni: ognja, svitlobe, žerjavine, ognjene barve.

**) Vulkan starih poganskih Litovcev (Narbutt I, 29) se je velel: Jagaubis. Ker „Vulkan" sansk. ûlka, torris, goreča glavnja, ogorek, ima svoje poznamenovanje po ognji, s kterim dela, toda tudi Jagaubis. Gotovo je sansk. jadž, sacrificare, izvirno pomenilo: žgati, požgati, ker so sacrificia bila holocausta, žgavne daritve, primeri staroslov. žerec, sacrificator, iz korenike gor, žer, urere, žeravie, žeravka, carbones candentes.

[1]) Raič, kn. VII. glav. 7. §. 12.

Lepoznanski del.

Propást srca.

Svobodno po hrvaščini posnel Josip Levičnik.

(Dalje in konec.)

Zginil je bil kapitan kakor zgine kafra, in o tem, se vé, da se je po mestu mnogo mnogo govorilo. Zanimiva njegova oseba, — tajnost, ki je krila njegovo proteklost, ktero je on s svojim molčanjem še povekšaval, — poedini prigodki, ki so bili znani iz njegovega življenja, — a k temu še dostavki obče fantazije: iz vsega tega so se bili izcimili mnogoteri mali romani: s kterimi so se družbe po mestu nekoliko časa kratkočasile, dokler poslednjič ni svet kapitana in njegove skrivne osode popolnoma pozabil. Ivan se je skrivaj posmehoval vsem tem marnjam, ter živel veselo in razuzdano, tako, da so se vsi njegovi znanci čudili, odkod da dobiva toliko denarja, in to tem bolj, ker se je, od generala iz službe spókan, potepal po mestu brez vsega dela. On je med tem imel, kakor si je mislil, neusahljiv vir prihodkov — generalovo hčerko. Vsaki čas vedel se je k njej skrivaj prikrasti, — javno ni smel v hišo — ter je od nje denarja tirjal s surovo drzovitnostjo, kakor je to že lastnost tacih ljudí, ki imajo koga v svoji roci, da se morejo maščevati nad njim. Kar je imela Rozina prihranjenega denarja in kolikor koli ga je še dobivala od svojega očeta, vse mu je pometala; al z vsem tem le še ni zadovoljen bil. In če mu je djala, da že sami za lastne potrebščine najpotrebnejši krajcarji zmanjkujejo, grozil jej je s skrajnimi sredstvi, ako mu ne izpolni željá. Ona zastavi poslednjič vse svoje dragocenosti. Stiske in nadloge njene bile so strašne. Njena prva vroča ljubezen, — ljubezen, s kakoršno more zaplamteti samo žena tako krepkih in strastnih čutov, ukončana je bila po trinoški osodi enako naglo in grozovito; — k temu pa je bila, smleta v globočini srca ter stoječa na kraji propasti, še v strahoviti svoji osodi prikovana čvrsto in večno na človeka, ki je bil v pravem pomenu besede izvržek svojega spôla.

Čez dolgo zasije Rozini iskrica upanja, kako se hoče svojega krvosèsa rešiti. Neki stric jej je zapustil v svoji oporoki obširno grajščinsko posestvo v daljni vojaški granici blizo turške meje. Tje odpošlje Ivana, postavi ga za opravitelja celega imetja, samo da ga od sebe odpravi. Al kmalu so dospele od uradnikov in tudi od podložnih grajščinskih kmetov britke tožbe; — dohajale so vèn in vèn prošnje, naj se vlastnica podložnikov usmili, ter reši jih novega opravitelja, kogar samovolje in tudi krivic prenašati ne morejo. Dopis za dopisom, tožba za tožbo prihaja. Zdaj vsa nevoljna Rozina sklene oditi osebno na posestvo, akoravno sama ni vedela, s čem in kako da bi pomagala; hotela je vsaj pokazati voljo, da bi bil vendar enkrat že konec v srce segljivih tožbá in prošenj podložnikov.

Kakor hitro pride Rozina na posestvo, pokliče Ivana pred se. Al on ni hotel priti. Dal je vlastnici glas, da danes želi imeti — mir. Pozneje si vendar Ivan premisli, ter pride, ko se je jelo že mračiti, v gospodinjino sobo. Prosil jo je odpuščenja, ter se je obnašal še dovolj uljudno, to je, uljudno po svoji navadi; kazal bi bil celó rad še nekako dvornost, se vé, dvornost, kakoršne se je bil poslednji čas priučil po gostilnicah, ako bi mu pijanost ne bila vezala jezika. Nepovabljen

*

sede poleg Rozine. Ona je sedela kakor kip iz marmeljna, bleda in nepremična; v črnem njenem očesu plamtelo je z muklim in strastnim ognjem hkrati ponos, bolečina in preziranje. Ivanu se je valjal jezik; kvasil je tje v en dan, sam menda ne vedoč, kaj; Rozina pa ga tudi ni poslušala. Bila je na videz kakor mrtva; al v srcu jej je kipelo in vrelo. Ni mu odgovorila besede, niti se ganila. Tihota zavlada zdaj po sobi — smrtna tihota. Rozina, črni sklep snuječa, kakor od gada pičena, zdaj jaderno vstane. Iz oči blisketal jej je strastni ogenj in obup. Ivan jo zgrabi za roko, ter jo hoče vdržati. V neizrekljivem srdu se mu strga Rozina iz rok, popade svečnik s prižgano lučjo, ter švigne iz sobe, vrata siloma zalušivši za seboj.

Kmalu zatem je stal obširni poradáni *) grad v — plamenu!

Kdaj in kako da se je zanetel in vnel, nihče ni vedel. Na gašenje ni bilo misliti, ker vsaki se je štel srečnega, da si reši življenje. Družina je kakor brez glave begala sèm ter tjè. Edinega Ivana ni bilo nikjer videti. Pa glej! na enkrat se prikaže pri oknu zgornjega nadstropja, okrožen od dima, objet od plamena. Nihče se ni hotel in tudi že ni mogel podati po-nj v goreče poslopje; on pa vendar tudi ni hotel živ zgoreti, temuč poskoči že zeló opečen skozi okno v dvor. Ranil se je s tem do smrti, in komaj da je bila še duša v njem. Zdaj mu vendar priskoči grajski zdravnik na pomoč; — Ivan se še za ene trenutke zaveda, a to menda le kakor nalašč v veliko nesrečo Rozinino. Z malo besedami razodel je namreč okoli stoječim, kaj se je bilo zgodilo one osodepolne noči v generalovi hiši. „Unemu je takrat odprla tihi grob v mrzlih ribnjakovih valovih; meni je hotela zdaj porahljati posteljico v razsrdenem plamenu; jez pa jej hočem povrniti vse to s tem, da jej preskrbim če ne huje, vsaj varno stanovanje v tamni jetnišnici“.

To so bile Ivanove zadnje besede. Vsled razodete te dogodbe bila je Rozina pred sodbo poklicana in na mnogo let v ječo obsojena. —

Končal je s tem prijatelj moj žalostno pripovedko svojo. Pozorno sem ga ves čas poslušal, in z otožnim duhom se poslovil od njega.

Ozir po svetu.

Iz Ruskega.

Iz Petrograda $^1/_{12}$. aprila. —η—

(Konec.)

Knjige v Petrogradu skoraj tako prodajajo, kakor v Ljubljani tepke. Razun velikih, večidel po Njevskem pomeščenik „knjižnih magazinov“, s kterimi se ne morejo meriti po številu i krasoti dunajske „Buchhandlungen“, se nahaja posebno mnogo „knjižnih lavok“ (na Dunaji „antikvarji“) po Voznesenskem i po Boljšom prospektu i skoraj na vsakem mostu. **) Pri priložnosti sem prašal „knjigoprodavca“, zakaj so ravno „knjižnija lavki“ po mostih pomeščene. „Što bi letom razkalenija knjigi prohlaždatj, a zimoju ocepenelija raztapljivatj“ — mi je mož modro odgovoril i še nasmehnil se ni pri tem. Zdi se mi, da sem nekaj enakega vže čital v nekem slovenskem dopisu iz Petrograda — nu, kaj za to? zakaj bi ne smel povedati, kaj „ostrak“ radovednežem ponavlja? V taki lavki sem kupil „sočinenija“ Puškina, sedem tomov, debelih, odlično vezanih, i kar je glavna stvar — brez apostrofa, za sedem rubljev. *) Ne omenjam čitateljem zato najpred Puškina, kakor da bi bil on med ruskimi pisatelji največ spisal, ampak zato, ker se mi on vsakem obziru najbolj dopada, njegov jezik je prekrasen i bogat i za Slovenca najlože razumljiv. Tudi Francozi i Angleži niso nobenega ruskega pisatelja toliko čitali, kolikor Puškina. Ruska literatura sploh se je skoraj na vse strane vže bogato razcvela. Veliko krivico dela resnici, kdorkoli s kritiko sodniškega stola s preziranjem slavjanske, i posebno ruske literature, kakor da ne bi imela ničesa, razun nekoliko diletantičeskih pesnic o ljubezni, tici i cvetici (kar je sicer vse prav lepo) naši mladini na zapad kaže, kot na edini zaklad vsega lepega. Da, tam je mnogo lepega, i naša mladina se iz zapadnih literatur lahko mnogo učí, to rad sam prizna, kdor noče biti enostranski — tam je pa še več puhlosti i takega „veltšmerca“, ki jo uči kesati se, da se je rodila. Hočeš nasladiti svojo dušo z zdravim humorom, bistroumno satiro, nežno ostroto — čitaj Puškina. Lermontov ti gorko i britko pové, kaj si, pa prečitavši njegove poezije ne boš pomišljal, kaj bi ti bilo boljše, skočiti li v Vezuvov krater ali doma v sobici si vrat prerezati — pomišljal boš vse kaj druzega. S Turgenjevom v roki ne bo skočila dekle skozi okno, ampak zvedela bo iz njega, kakošen je svet na vostoku i na zapadu i po tem se bo ravnala. Če hočeš smejati se — vzemi Gogolja v roke — njega ti ne bo treba pred sestro i hčerjo skrivati — malo kteri pisatelj je toliko smeha zbudil, kolikor Gogolj s svojimi „mrtvimi dušami“. Bogastvo i krasota ruskih narodnih „basnej“ je vsemu svetu znana, le mi Slovenci za-nje ne vemo. (Sam Krijlov jih je napisal 324; 64 jih je inostranim deloma podobnih, deloma po njih ponarejenih, ostalih 260 so originalno ruske). Dramatika se na Ruskem prekasno razcveta — Rusom najbolj priljubljena so dela Ostrovskago. Komedije i drame so Rusi začeli k sožalenju tako rekoč vže v priviligiranih fabrikah strojiti, kar se na zapadu vže delj časa godi. To zimo je 30 dramatikov protestovalo v listih zoper navado gledišk ih vodjev v „gubernskih i ujezdnih gorodah“ njihova dela bez njihovega osebnega dovoljenja na oder staviti. — O ruski literaturi se mi je potrebno zdelo vže zdaj to omeniti; obširneje Vam bom morda pozneje pisal, kedar bom v njeno svetišče kaj več kot samo pogledal.

*) Besedo „poradána“ rabijo v naših gorenskih krajih za lesene stavbe, ki so zunaj z apneno mavto ometane, ter so skor popolnoma enake zidanim poslopjem. Po Hrvaškem in Ogerskem se vidi prav obilno takih stavb. Pis.

**) Teh je v Petrogradu lepo število 160.

*) Puškin se je rodil v Moskvi 1799. leta i je umrl v Petrogradu 1837. leta, tedaj jako mlad. V 20. letu svoje starosti je vže spisal, razun več manjših, svojo slavno poemo „Ruslan i Ljudmila“ v šestih pesnih. Pis.

Govorniške vaje društva „Slovenije“.

Govoril je dr. Razlag, kakor smo v predzadnjem listu povedali, obširno o slovenskem časnikarstvu in sicer o sledečih točkah:

1. Koliko in kakošnih časnikov je Slovencem treba? 2. Kako se naj naši časniki dušno in materialno podpirajo, toraj zdržavajo? 3. Ali nam je treba že sedaj političnega dnevnika? 4. Ali bi koristen bil časnik v nemškem jeziku?

Pričel je blizo tako-le:

Znano je celemu izobraženemu svetu, da je dobro vredjeno in umno razvito časnikarstvo velevlast, ktera marsiktero koristno reč dožene in narodom vdahne nove ideje v narodno-gospodarskem, političnem in društvinskem življenji. Predolgo bi trajalo, ako bi vam o tem še hotel na širje govoriti, kar je tudi znanstveno izobraženim gg. društvenikom že tako znano. Naj toraj samo govorim o predloženih 4 točkah.

Slovensko časnikarstvo je, če izvzememo Vodnikovo poskušnjo, še komaj 30 let staro in nam starjim rodoljubom še je v živem spominu, kako je celó moralične podpore enega uda visoke cesarske rodovine potrebno bilo, da so smele l. 1843. začeti izhajati koristne „kmetijske Novice“, ki že 29 let marljivo in z najboljim vspehom obdelavajo ledino slovenskega časnikarstva in kterim gré največa zasluga za povzdigo gospodarstva, politične in narodne zavesti dolgo zanemarjenega, vendar pa na duhu in na telesu zdravega slovenskega naroda. — Ko začnejo pihljati l. 1848. v celi Evropi vetrovi ljudske svobode, ko se otresejo narodi tisučletnega jarma sužanjstva in podložništva izpod sile bogatih grajščakov, se tudi živo zbudi čutje slovenskega zedinjenja in da se ta po mnogih na tihem že gojena misel oživi, se prikaže časnik „Slovenija“, kterega so sicer neugodni politični nasledki odstranili, in prikazalo se je še nekaj časnikov, kakor „Ljubljanski časnik“, „celjske novine“, „Slovenska bčela“, „Slov. prijatelj“, „Glasnik“, „Učiteljski tovarš“, „Danica“, „Primorec“, „Pravi Slovenec“, „Naprej“, „Slov. Narod“, „Slov. Gospodar“, „Besednik“, „Zvon“, „Pravnik“, „Vrtec“, nekaj šaljivih listov, v nemškem jeziku pa „Stimmen aus Innerösterreich“, „Triglav“ in še morebiti kteri listič. Nekteri teh časnikov delajo neprenehoma že skoro 30 let, drugi so svoje delovanje zopet ustavili. Ako tedaj resno premišljujemo stanje našega časnikarstva, si bomo sami stavili 1. gori navedeno prašanje, na ktero naj po svojih nazorih odgovorim.

Nas Slovencev je le poldrugi milijon, in gledé na velikanske nepričakovane premembe zadnjih 10 let v Evropi bi slovenski narodič moral obupno pričakovati, ktero osodo mu prinese prihodnje desetletje, ako ne bi naravne zaslonbe imel v neizmernem številu sorodnih bratov, kterih je v Avstriji sami 18 milijonov med 8 milijoni Nemcev, 5 milij. Magjarov in 3 milij. Romanov, zunaj našega cesarstva pa je na Ruskem, na Turškem, na Pruskem in Saksonskem še čez 70 milijonov Slavenov. Ako se toraj Slovenci v jeziku in slovstvu, potem v mednarodnem občenji čutijo v živi zvezi sè vsemi svojimi brati, se jim ni bati narodnega pogina in ne obupati gledé na dušni napredek in na materijalni razvoj in tudi staročastni Avstriji bode vsestranski blagor slovenske narodne vejice na korist. Da se vse blage namere tem ložej dosežejo, je treba pri budnem narodu časnikov, in sicer: eden veči časnik, kakor je sedanji „Slovenski Narod“, kteri žalibog v Mariboru izhaja, namesti da bi iz naravskega našega središča budil narod na živobitje; ta časnik bi naj izhajal kakor dosihmal trikrat ali k večemu štirikrat na teden, ker bom pozneje dokazal, da sedanje naše razmere še niso pripravne za politični dnevnik. Ker tak časnik vendar izpod 10 do 12 goldinarjev na leto ne more izhajati, akoravno bi imel do 1000 naročnikov, je še vedno potreben ceneji občeslovenski tednik, kterega na srečo že imamo v izvrstnih „Novicah“. Druge slovenske pokrajine bi naj imele za svoje krajne zadeve samo tednike, in sicer na Štirskem „Slov. Gospodarja“, na Primorskem „Primorca“, na Koroškem pa bi naj „Besednik“ se pomnožil tako, da bi bil podučni in leposlovni list za slovenske rodovine; razun teh bi še naj izhajali stanovski listi, kakor je cerkveni časnik „Danica“, po tem „Učiteljski Tovarš“, „Pravnik“, slednjič en dober šaljiv list in za mladi naraščaj „Vrtec“. Tako bi se zbrale v složno in premišljeno delovanje vse dušne in materijalne moči malega naroda, ne pa, kakor spet vidimo na Primorskem, dva nova časnika, pri čemur se moči in delovanje na škodo splošnega razvoja cepijo, namesti da bi samo en tednik razpravljal tamošnje krajne razmere s posebnim obzirom na pomorske in kupčijske zadeve in na naše hrvatske brate v Istri.

Kar zadeva 2. točko, moram svoje večletne skušnje razodeti, da se ne dušno, ne materialno naše časnikarstvo ne podpira tako, kakor bi koristno in potrebno bilo. Ker je slovstveno delo pri nas le postransko opravilo, je treba, da vsak v svojih vsakdanjega dela prostih urah gledé na neizmerno važnost prihodnjih prvih let, vse svoje dušne moči napne in dela s tisto železno voljo in neopešanostjo, ktero občudujemo pri svojih českih bratih, akoravno se trud ne plačuje z denarji, ampak le z narodnim napredkom, kterega bode vsak vesel. Sedaj pa žalibog opazujemo, da je le malo nevtrudnih delalcev, velika večina slovstvenih diletantov pa opeša, kako pridejo v zrelo dôbo moškega vsakdanjega delovanja in popusté vse vzvišene ideje in še k večemu le sočutje ohranijo za blagor svojega naroda. — Kar pa materijalno zdržavanje naših še tako izvrstnih časnikov zadeva, moram kar odkritosrčno povedati, da bi premožni rodoljubi morali naročeni biti sami na naše najboljše časnike, kakor so „**Slov. Narod**“, „**Novice**“ in v slavjanskem duhu pisana „**Politika**“ (o stanovskih časnikih se to samo po sebi razumeva), da bi priložnost imeli premišljevati važne reči, ktere se razpravljajo, ne pa da se tudi najimenitniši sostavki le površno preleté. Čudil sem se, ko sem zvedel, da „Danica“ nima čez 1200 naročnikov, ker sem poprej mislil, da jih mora vsaj 3000 imeti; popolnoma bosa pa je nekje sprožena misel, naj se še drugi cerkven list na noge spravi. V tem oziru tudi čitalnice precej škodujejo, izmed kterih celó nektere na trdnih nogah stoječe še nimajo vseh slovenskih časnikov, drugi pa se na tisto površno in nepremišljeno branje zanašajo, ktero naš napredek zavira in nam ne pusti priti do resnobnega postopanja, ker mišljenje samo je ravno tako omahljivo in nestanovitno. Čitalnice imajo nalogo, tiste časnike skupno naročevati, kterih posamni ne morejo plačevati ali kterih ne kaže drugače držati, razun tega pa bi imele skrbeti za uk v sorodnih jezikih, kakor je hrvatsko-srbski in češki, ker sè samim petjem, plesom in tombolo mi naroda ne vzdignemo na višo stopinjo izobraženosti in blagostanja.

(Konec prihodnjič.)

Naznanilo.

Zemljovidi (Azija, severna in južna Amerika), ktere Matičarji dobé za 1870. leto, pričnó kmalu razpošiljati se. Za gospode poverjenike se jim priložite dve pôli; ena bode kazala preselitev udov, ktere so nam bile naznanjene po tiskanem imeniku, drugi pa je namen za nabiranje doneskov za 1871. leto in sprejemanje novih udov.

Gospode poverjenike lepo prosimo, da bi koj pri oddajanji zemljovidov pobrali in kmalu odposlali zaostale in tekoče doneske za 1871. leto.

Iz odbora Matice slovenske v Ljubljani 9. maja 1871.

Dr. R. Razlag, predsednikov namestnik.
Anton Lésar, odbornik in tajnik.

Dopisi.

Iz Gorice 6. maja. —p. — Od 3. do 6. maja so bile tukaj učiteljske preskušnje v dosego sposobnosti za učiteljstvo na občnih ljudskih šolah. Izpraševancev je bilo osem. Razen enega, ki je prišel iz Reke, so vsi vzrejenci poprejšnjega tukajšnjega pripravnišča. Spričevala sposobnosti se zaznamujejo sè številkami: eden (prav dobro), dva (dobro), tri (za-

dostno), štiri (nezadostno). Rede iz posamesnih predmetov zapisuje preskušna komisija v svoj zapisnik, v spričevalo pa ne. Izpraševalo se je v sedanji prestopni dobi v 3 jezikih, italijanskem, slovenskem ali nemškem, kakor je kandidat hotel. — Dobili so spričevalo „štev. 2“ trije, „štev. 3“ dva, „štev. 4“ trije. Prihodnji obrok za preskušnjo je prve dni novembra t. l.

Iz Banjaloke v Kostelu 3. maja. (*Prvi sejm.*) Včeraj 2. maja smo na Banjaloki imeli prvi sejm. Kakor nalašč je nam ravno včeraj c. kr. pošta pripeljala zastavi dve k ti slovesnosti, ktere smo brž postavili: eno na čelu sejma, druga pa na farovž. Ob 9. uri smo v cerkvi obhajali slovesno peto mašo in Boga prosili za srečen pričetek sejma in blagoslov kupčije. Potem se je lepo začela kupčija. Mnogo Hrvatov je na sejm prišlo z lepimi prasci, ktere smo skoraj vse pokupili; prav zadovoljni so bili tedaj s tem sejmom oni in mi. Ravno tako so tudi bližnji Kočevarji pripeljali lepe debele vole za mesnico, pa tudi za rejo ugodne. Sploh je bilo mnogo lepe živinice na sejmu. Kostelci smo tedaj s prvim sejmom jako zadovoljni. Sveta je bilo veliko prišlo, red se je pa tudi lepo ohranil in slovesnost prvega sejma sijajno dovršila. Na večer so se ljudje z našimi mladimi junaci in belimi Milicami pošteno in gostoljubno razveseljevali. Zraven smo imeli dosti in okusno pečenih jancev, izvrstno pivo in kaj blago sladko vinsko kaplico iz Primorja. — Prihodnji, drugi sejm imamo v pondeljek 24. dne julija t. l., tretjega pa 15. dne septembra, kar nam bo gotovo „Pratika“ za leto 1872. naznaniti blagovolila.

Jožef Žagar.

Radoljica 5. maja. P. C. II. (*Tabor v Lescah*) ni dovoljen. Osnovalci so naredili pritožbo do c. kr. deželne vlade, in ne odjenjajo toliko časa, dokler ne dobijo privoljenja taborovati ali pa da izvedó, kakošna je ustava v Avstriji in ali je bila pod dr. Giskro svobodnejša kakor pod grofom Hohenwartom? Prepoved, to je odlok, s kterim je c. k. okrajno glavarstvo v Radoljici tabor prepovedalo, pisan je pa v tako ubogi „kranjščini“, da bi radoljiškim uradnikom res svetovali, naj se gredó k „Brenceljnovi“ znani kuharici slovenščine učit! Že zarad one točke taborskega programa, ktera zahteva, naj se nauk slovenščine obširno vpelje v šole, bi gospodje v Radoljici ne smeli braniti tabora; saj sami djansko kažejo, kako sila potrebno je, da se človek v šolah učí maternega jezika.

Iz Ljubljane. — Sopet je ministerstvo državnemu zboru predložilo načrt neke postave, ki zvonec nosi po časnikih. Ne moremo si kaj, da ne bi tudi mi svoje povedali. Ta postava daje Galiciji (Poljakom) posebno stališče; ne daje jej sicer vsega, kar zahteva galicijški deželni zbor, al daje jej, česar nima nobena druga dežela cislajtanska, pa se tudi nobeni ne ponuja. Odkritosrčno rečemo, da ne razumemo tega postopanja ministerskega, in ker stvar ta ni tako nedolžna kakor je bil uni predlog vladni o razširjenji avtonomije deželnih zborov, zato nam čedalje bolj peša zaupanje, da pridemo do toliko potrebne sprave. Ker pa vendar popolnoma še nismo obupali, in ker ne moremo še misliti, da ministerstvo, poklicano od Njegovega Veličanstva, da mir naredí med narodi avstrijskimi, je le „slepe miši“ igralo, ko je v svojem programu 6. svečana reklo, da hoče **vsem** upravičenim posebnostim dežel brez mršavih kompromisov sè separatističnimi zahtevami pravično biti, zato si mislimo, da mora kaka posebna taktika biti za tem, da se Poljakom zdaj posebna pogača peče, ki draži posebno Čehe, pa tudi vznemirja vso drugo državnopravno opozicijo, — samo „ustavovercev“ ne, ki se nadjajo, da priklenejo Poljake na svojo stran o direktnih volitvah, ako milostno glasujejo v zbornici za predpravice Poljakov. Z „ustavoverci“, ki so v tej zbornici še gospodarji — to vemo — je res treba „diplomatično“ postopati. Kaj, da morebiti je ministerstvo hotelo preteči s svojim predlogom levičnjake Rechbauerjeve vere, kteri na vso moč delajo na to, da bi si po Poljakih pridobili soglasovalcev za direktne volitve, ki bi državni zbor na konja posadile čez vse deželne zbore? Ustavoverci si mislijo: „dajmo Poljakom kaj, da imamo vse druge in tudi Čehe pod petami“. Ali pa morebiti ministerstvo s tem predlogom hoče ustavovercem spet kost glodati dati za ta čas, da se dovrši državni proračun? Morebiti je pa tudi to vzrok galicijškemu predlogu, da ministerstvo misli, da tudi tega zbornica ne sprejme, a s tem kaže, da ona na noben način noče sprave? — Take in enake misli morajo rojiti politiku po glavi, dokler še ni popolnoma zaupanja zgubil, da je ministerstvo resna volja „mir narediti“ v Cislajtaniji, pa si vendar nobene prave uganjke ne vé za zastavice ministerske. Kdaj neki pridemo do tega, da vemo, pri čem da smo!

— (*Iz seje deželnega odbora 5. maja.*) Ker deželnemu odboru ni bilo jasno, koliki kolek (štempelj) naj se pritisne na šolska spričala gozdarske šole v Šneperku, se je obrnil do tukajšnjega c. k. finančnega vodstva; al ker menda to samemu ni prav jasno bilo, kolikošen kolek mora biti za taka spričala, je poprašalo na Dunaj c. k. finančno ministerstvo, ki je po dogovoru z ministerstvom kmetijstva odločilo, naj kolek znaša 15 krajc. Deželnemu odboru dala je ta prilika povod, da je sklenil, prihodnjemu deželnemu zboru staviti predlog, da se potegne za to, da bi se ljudstvu, kteremu postave o koleku niso znane, še manj pa jasne, ne nakladale zarad tega denarne kazni, ako le po nevednosti ne pritisne ali dosti velikega ali pa nobenega koleka na svoje prošnje ali vloge, ampak da bi zadostovalo, da doplača znesek, za kolikor je kolek prenizek bil, in bi se ne napravljalo toliko uradnih zašacnic zarad koleka.

— (*Iz odborove seje družbe kmetijske.*) Ponudbo c. k. ministerstva kmetijstva, da družbi pošlje mašino, ktera dela ceví za drenažo, je odbor hvaležno sprejel. — Ker polgruntarji in masličarji, pa tudi kajžarji včasih trdijo, da imajo enake pravice do vžitka srenjskih in skupnih posestev, je deželni odbor prosil družbo kmetijsko, naj mu pové, kakošne navade so v tej zadevi sem ter tje v naši deželi. Odbor pošlje podružnicam svojim to stvar v poročilo. — Učitelju in začasnemu ravnatelju ljudske šole v Škofji Loki g. Sadarju se pošlje zbirka vrtnarskega orodja za šolo. — Na vprašanje c. k. deželne vlade: ali ne bi kazalo, da bi se za cestnike udinjevali le v sadjereji podučeni ljudje, odgovorí odbor, da to za zdaj pri nas ne kaže. — Gosp. E. Pour-u, ki bo na taborih kmetijskih v Cerkljah, Lescah in Stari Loki v 3 nedeljah popoldne učil poljedelstvo, se je dovolilo nekoliko kmetijskega orodja, da ga pokaže zbranim gospodarjem. — Odbor je sklenil naprositi ministerstvo, da dovoli iz državne subvencije za gnojišča napraviti izgledno gnojišče na vrtu družbe kmetijske na Poljanah. — Poročilo gospodarja Piskarja v Motniku, da napravijo za poskušnjo izdelovalnico lanú po izgledu moravskega Schönberga na Vranskem, je odbor radostno na znanje vzel. — Na poziv poljedelske in vrtnarske družbe v Botzen-u v Tirolih in društva za poljsko privredo v Belgradu na Srbskem stopi kranjska družba kmetijska ž njima v zvezo, da si vzajemno pošiljajo od njih izdavani tiski. — Iz okraja Novomeškega je bilo 12 udov sprejetih v družbo kmetijsko proti navadnemu letnemu donesku, 24 učiteljev pa

brezplačno; gosp. pl. V. Langer je bil naprošen, da skliče vse ude v zbor, ki voli vsled družbenih pravil novega predsednika in nov odbor.

— (*Premije za govejo živino*) so se letos dozdaj delile v Črnomlji, v Cerknici in v Kranji. Po došlih nam poročilih prignalo se je v Črnomelj 71, v Cerknico 46, v Kranj 80 govéd. V Kranji, kjer sta predstojnik podružnice kmetijske g. L. Jugovic in mestni župan gosp. S. Šavnik lepo vredila in okinčala premijšče, se je več sto kmetov zbralo, ki so ogledovali pripeljano živino in priča bili delitvi premij. Po končanih vseh delitvah prinesó „Novice" razglas obdarovanih in pohvaljenih lastnikov.

— (*Kat. rokodelske družbe*) 16. občni zbor 30. dne aprila je bil živ dokaz, da so se prenaglili, ki so že „memento mori" prepevali družbi vsled silnega viharja, ki je pred nekoliko meseci nad njo razsajal zarad tega, da je za blagor rokodelske mladine ves vneti profesor dr. Vončina željo izrekel, da včasih tudi učenci (fantje) smejo zahajati v družbeno sobano. V odborovi seji 18. decembra l. l. se je ta zadeva po želji gosp. ravnatelja po živahni razpravi razsodila in mir in red se je povrnil v to koristno družbico. Izobčeni kolovodji, kterim se je še 7 odpadnikov pridružilo, so sicer vse sile napenjali in celó sodniško oblast nadlegovali, da bi se družba razdjala; dosegli pa niso ničesar druzega, kakor samo to, da se je družba očistila in v svojih ostalih zvestih 18 udih in 11 častnih udih, ktere zdaj šteje, tim bolje okrepčala. — Družbeni senior ali starešina je Ivan Zor, skoraj enoglasno izvoljen potem, ko se je znani poprejšnji večletni starešina g. Garih starašinstvu odpovedal zato, ker je sam svoj postal. — Zastran rokodelskih učencev poroča družbeni ravnatelj, da so začeli prihajati koj po novem letu vsako nedeljo, potem pa, ko je lepši spomladanski čas napočil, da prihajajo vsako drugo nedeljo ob 5. popoldne v družbeno sobo in ostanejo blizo do sedmih. Pride jih redno do 30, sèm ter tjè tudi čez 30; z zdatno pomočjo vnetega semeniškega vodje-namestnika g. Grosa se vadijo v petji, mnogovrstno podučujejo in sploh napeljujejo k čednemu obnašanju. Upanje je, da se bo prihodnjo jesen na podlagi dozdanje skušnje, ki presega vse pričakovanje, dala ustanoviti prava družba rokodelskih učencev, zlasti, ako se bodo tudi mojstri takemu početju prijazni skazovali, ne pa fante od tega odvračevali, kakor se je dosihmal sèm ter tjè zgodilo. Pri silni želji, ki jo imajo fantje po branji, se pa obrača že zdaj g. prof. Vončina na vse prijatle mladine z uljudno prošnjo, da bi blagovolili primerne knjižice nemške in zlasti slovenske poslati njemu ali pa gosp. Grosu v semenišče ali pa tudi g. Šventnarju. — Ugodne so tudi denarstvene zadeve družbine, kajti od prineskov večletnih dobrotnikov, s kterimi so se poplačali letni stroški, ki iznašajo 238 gold. 31 kr., je še ostalo čez 69 gold. Naloženih pa ima družba pri družbi za pomoč obrtnikom čez 960 gld., in še zraven 350 gld. v obligacijah. Ta družbina istina se bo ravnokar pomnožila z obligacijo od 100 gold., ki jo je družbi volil preč. ranjki stolni korar Jan. Krst. Novak, kteremu gré v prvi vsti hvala, da se je družba ustanovila. V blagem spominu bo živelo njegovo imé v družbi!

— (*Hudodelstvo dvojnega zakona.*) Najviša sodnija na Dunaji je, kakor slišimo iz zanesljivega vira, te dni potrdila razsodbo više sodnije v Gradci proti razsodbi ljubljanske deželne sodnije ter zaukazala, da ima po predpisu §. 4. kazenskega postopnika c. kr. okrožna sodnija v Novem mestu poprej dognati civilno zakonsko razsodbo o zatožencu Alfredu vitezu Lerchenthalu, kar je zagovornik dr. Razlag že pri prvi konečni obravnavi povdarjal v svojem obširnem zagovoru, da naj se dokaže, ali je prva zveza njegova z Rozarijo Perez-ovo res zakonska bila ali ne. Čeravno nikakoršne simpatije nimamo do obtoženca, nas vendar veselí to, da moremo svojim bralcem sopet naznaniti uspešni in od mnogih straní nepričakovani izid truda marljivega in na znanstveni podlagi stoječega nepristranskega slovenskega zagovornika, akoravno je obdolženec trd Nemec in se je našemu domačinu pomilovanje izreklo, da se trudi za tako nehvaležno reč. — S to najvišo razsodbo je pa izrečeno, da se je že od konca imela pričeti civilna pravda o veljavi prve zveze v Mehiki, in da kazenska obravnava pride na vrsto še le tadaj, ako se dokaže omenjena zveza za zakonsko, toraj je tudi skoro štirimesečni preiskovalni zapor obdolženca prezgodaj bil.

— (*Poberki iz časnikov.*) „Tagblatt" je naznanil unidan, da Kočevarji nameravajo v ozidji mestnem napraviti nekak shod, ki naj bi slovenskim „taborom" bil podoben, da si „varujejo narodnost svojo", „nemško omiko", „nemške šege". Za božji čas! kdo neki jim hoče kočevarstvo vkrasti? koga neki mika po kočevskem „Volksthum-u"? Pri tej priliki proklamuje „Tagblatt", da Kočevarji tudi organizirajo „Schützenverein", „Feuerwehr", „društvo Kočevaric za podporo ranjenih nemških vojakov". Zdaj vsaj iz oficijoznega vira vemo, kamo merijo „Schützenvereinarji", „Feuerwehrarji", in da tudi nemški Kočevarji kakor nemškutarčeki v Kamniku že čutijo, da se bodo Nemci — Bog vedi kje — tepli, ker že skrbijo za podporo „ranjenih vojakov". Ali so mar v tistem nemškem „Engbundu", ki se ene dni že po časnikih plazi in o kterem „Tagespošta" vé toliko pripovedovati?! — Ljubljanskemu konstitucijonalnemu društvu že sopet srce veselja poskakuje. Komaj so Pergerji in Pirkerji — ali zares učitelji nimajo boljega posla?! — iz katoliške cerkve izključenemu Monakovskemu proštu Döllingerju poklonili zaupnico, že se jim ponuja druga sijajna prilika odkriti nemško svoje srce: pruski vojskovodja Moltke pride „za zdravja voljo" na Štajarsko v Slatino (Rohitsch), zopet tedaj imajo ljublj. konstitucijonalci gradiva za goreče govore o „deutscher Bildung", „deutschem Waffenruhm", „Bleisohlenabstreifen" itd. v glashaus-u kazinskem. — Naj o nezmotljivosti papeževi, ki jo je poslednji cerkveni zbor (koncil) v Rimu sklenil, in ktera je nekterim ljudem strašen trn v pêti, povemo, kaj celó učeni in pošteni protestantje mislijo o Döllingerji, ki se je uprl zoper novo dogmo nezmotljivosti papeževe. Šuzelka v svoji „Reformi" nekemu prijatelju brezvercu med drugim piše tako-le: „Si vales, bene est, ego valeo"! Ta rek bi jaz prestavil tako-le: Ako se Vi (v svojem brezverstvu) dobro počutite, dobro je; tudi jaz se dobro počutim (če tudi nisem brezverec). Pišete mi, da se Vam zdi neverjetno, kako more izobražen človek dandanes še veren biti. — Vi ste brezverec, to je, Vi ne pripoznavate nobene pozitivne vere, Vi ne verujete v Boga. — Vi ste toraj v tem oziru nevernik; brž ko ne tudi ne verujete, da ste v svoji nevernosti vendar-le verni. In vendar je Vaša nevera tudi vera, kajti Vi verujete, da nič ne verujete, Vi sami sebi verujete in drugim, da so nauki pozitivne vere le pobožna ali celó hudobna goljufija; toda Vi ne veste, da je temu res tako, ampak Vi to le verujete. Vi ne verujete evangeljskih naukov, Vi pa verujete Darvinu, Vogtu itd. — Ti naravoslovci pa niso dokazali svojih naukov, oni so jih postavili le za hipoteze (mnenje), zoper ktere so se drugi natoroznanci že vzdignili; brez dvoma se kmalu dokaže, da so puhle, in na njihovo mesto se postavijo druge hipoteze. Vi toraj za svojo brezvernost nimate znanja ali vednosti za podlago, ampak le svojo vero. Vi nočete verovati

tega, kar od stoletij sem veruje človeštvo, a vendar ste pa prevzetni na to, da verujete hipotezam onih, kterim je najviše spoznanje to, da človek ni druzega, nego opica ali kako drugo telesno izobražena živina. Ako se v tej svoji slepo verovani veri dobro počutite, dobro Vam! jaz pa se boljše počutim, ko verujem blaže više, duhovsko bitje, če tudi se ne dá s številkami dokazati. — Vi mi očitate, da ne le ne potegnem z Döllingerjem, „bavarskim Lutrom", ampak da sem se skoro postavil na rimsko stran. — No, res je, da nikakor ne tulim z liberalci o Döllingerjevem „vélikem djanji", kterega Vi in Vaši tovarši — gotovo njemu ne na čast — primerjate z Lutrom. Jaz sem že od začetka izgovoril misel, da bi morda bilo boljše, modrejše in času primernejše, ako katol. cerkev ne bi papeževe nezmotljivosti bila razglasila za versko resnico, ampak da bi bilo ostalo pri stari navadi, ktera je od vselej bila ta, da so se važnejša verska vprašanja vselej papežu dajala razsojat in da se je njegov izrek vselej sprejel. To se je razumelo samo po sebi; bilo je neobhodnje potrebno, da se je ohranila edinost v katoliški veri. — Ker pa je najviši, postavni in opravičeni zástop katoliške cerkve z odločno večino razglasil versko resnico o papeževi nezmotljivosti, zato sem moral in moram na svojem nepristranskem stojališču za veljavno spoznati splošno ustavno pravilo. Ako hočemo, da kteri koli zbor določi kako stvar, treba je, ali da se manjšina podvrže večini ali pa da se loči od občenja ž njo. To pravilo mora veljati tudi za vsaki cerkveni zbor. Škofom, kteri so bili zoper določbo te verske resnice, bila je in je dolžnost podvreči se sklepu ali pa izstopiti iz katoliške cerkve. Mnogo se jih je že podvrglo, in nikakor ni dvoma, da se podvržejo vsi. — Ako se Döllinger, opiraje se na svojo zgodovinsko učenost, ustavlja in zahteva, da se katol. cerkev postavi na njegovo stališče, ktero se njemu zdi neovrgljivo, moram kot nepristranec prav dati Monakovskemu nadškofu, ki je izrekel, da se Döllinger z uporom zoper to versko resnico loči iz katoliške cerkve. — Odstop iz katoliške cerkve je vsakemu prost, hoteti biti katoliški kristijan in zahtevati, da se cerkev ravná po mnenji vsacega njenega uda, — to pa nikakor ne more biti; saj tudi v nobeni posvetni družbi ni tako! Kdor noče biti pokoren zapovedim in sklepom katoliške cerkve, ta se lahko loči iz nje. To lahko storí tudi Döllinger in njegovi verniki. Katoliška cerkev pa kakor o Lutrovih časih poreče: „Boljše je zgubiti nekoliko udov, nego odpovedati se načelom in bistvu celote". „Tagblatt" se čudi, da od nobene slovenske ali vsaj od mladoslovenske straní nihče ne trobi v rog prof. Pergerja. Mi pa se čudimo bolj temu, da tak brezverec je učitelj — v Ljubljani!

— (*Prošnja.*) Ker je po dokončani gledališki zimski dobi prenehalo delovanje dramatičnega društva na javnem odru, hoče odbor posebno za to skrbeti, da se izvrši tisk igrokazov, odmenjenih za preteklo društveno leto 1870. in da pridejo te knjige prihodnji mesec gotovo na svitlo pred občnim zborom. Zatoraj se obrača podpisani odbor do vseh unanjih domoljubnih podpornih družabnikov s prijazno prošnjo, da blagovolé svoje letne doneske gotovo odrajtati do konca tega meseca, da se bode vedlo po tem ravnati pri razpošiljanji knjig. Odbor se nadeja, da ne ostanejo samo dosedanji podporniki društvu zvesti, timveč izreka srčno željo, da bi se število podpornih udov izdatno pomnožilo, ker le potem bode mogoče tudi na literarnem polji krepko napredovati in podati vsako leto bogato zbirko dramatičnih del. Odbor dram. društva.

— (*Vabilo.*) Vsled odborovega sklepa je prvi „Sokolov" izlet v nedeljo 14. maja t. l. Sokol se zbere zjutraj ob pol 6. uri v telovadnici in odrine na tanko ob 6. uri. Do zgornje Šiške ga spremlja Sokolska godba. Od tod se bode šlo skozi Dravlje in Glince na sv. Katarino, kjer je sv. maša. Po maši skupni zajutrek. Ob 12. uri odrine čez sv. Jakob in Preska v Medvode, kjer je kosilo. Popoldne pride godba iz Ljubljane in začne se občno razveseljevanje. Ob 10. uri zvečer se vrnemo z vlakom v Ljubljano. K tej veselici se vabijo gorenski Sokoli kakor tudi drug domorodni svet. — Ako bi pa deževalo, se bode dan izleta po časopisih objavil.

☞ Odbor pričakuje, da vsi Sokoli, ki so se z lastnoročnim podpisom zavezali izleta se vdeležiti, se bodo tudi v istini njega vdeležili. Odbor.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Telegram danes (v torek) naznanja „Novicam", da predlog vladni, po kterem naj bi se razširilo postavodajstvo deželnim zborom, je brez vse razprave z 88 glasovi ustavovercev proti 58 desnega središča in Poljakov bil zavržen. — Tako je padla vlada s predlogom, za kterega jej menda ni veliko mar. — V seji 5. maja se je v zbornici bral drug vladin predlog, zadevajoč postavo, ktera Galiciji daje posebne pravice. Ta postava je veliko važnejša, kakor una prva, ki je danes padla (več o njej govorimo na drugem mestu). Ustavoverski časniki so vsi ž njo jako zadovoljni; „Gaz. Narodova" — časnik ministra Groholskega — pa jo hudo sodi. Radovedni smo, kakošno osodo doživi v zbornici. — V isti seji je poslanec Dinstel zagovarjal svoj in svojih družnikov predlog o direktnih volitvah. Navadne fraze! Res čudno je to, da ustavoverci, od deželnih zborov v državni zbor poslani, niso že davno šli domú, ker trdijo, da le naravnost od ljudstva voljeni poslanci ljudstvo prav zastopajo!

— Deželni zbori se, kakor se za gotovo sliši, skličejo avgusta meseca.

Štajarsko. — Deputacija slovenskih poslancev, ki je s torbico upravičenih željá in zahtev potovala na Dunaj k ministrom, je prinesla polno bisago obljub domú. — Morebiti o tem drugi pot kaj več.

Koroško. — Že več let se sliši o steklih lesicah na Koroškem in zlasti v Krškem dolu in okolici njegovi. Zadnje dve stekline sumljivi lesici so vstrelili v Gliničnem dolu; sodniško raztelesenje je potrdilo, da ena teh dveh je bila stekla.

Hrvaško. — Deželni zbor je preložen na 3. julija. Poštena národna stranka prizadeva si na vso moč, da bi zmogla pri volitvah. Gospod Ivan Vončina je v ta namen na svitlo dal pikantno brošuro pod naslovom „Gradjanom i seljakom u Hrvatskoj i Slavoniji u oči izborah".

Francosko. — Še zmirom klanje Francozov med seboj; postavna vlada še zmirom nima Pariza v svoji lasti, in žuga Parižanom, da pride — Prus mir delat.

Telegram „Novicam":

Kastavski tabor 21. maja dovoljen, — 1. in 2. točka programa prepovedani. Odbor.

Listnica vredništva. Gosp. J. L. v Ž: „Neven-a" nimamo več, da bi Vam postregli. — Gosp. J. V. v D: Sestavek Vaš se utegne porabiti v tistem razglasu, ki ga je društvo „Slovenija" že sklenila, da pride takrat na svetlo, kedar se bodo volili župani novih občin. — Gosp. Iv. Nep. B. v G: Dotične liste „Novic" dobite vse, brž ko bode celi sestavek natisnjen. — Gosp. A. Sk. pri sv. K: Pismo sprejeli in 1 gold. izročili društvu „Slov."

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.